

ORTODOKSISEN USKONNON KOE 15.9.2014 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Ortodoksisen uskonnon koe on luonteeltaan kypsyyskoe, jonka tarkoituksena on mitata kokelaan uskonnollista ja katsomuksellista yleissivistystä lukion ortodoksisen uskonnon tavoitteiden ja sisältöjen kannalta. Arvioinnin kohteena on oppimäärän asiasisällön tuntemus ja ortodoksista kirkkoa, kristinuskoa, muita uskontoja sekä maailmankatsomuksia koskevien käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Lisäksi arvioinnin kohteena on taito tarkastella kriittisesti näitä koskevaa tietoa esimerkiksi analysoimalla kuvia, tilastoja ja tekstiaineistoja. Hyvä vastaus on jäsenneilty ja asiasisällöltään johdonmukainen.

Tehtävä 1

Vastauksessa tunnistetaan Aabraham-kertomuksen kuuluvan 1. Mooseksen kirjan patriarkkakertomuksiin ja osataan kuvata sen perussisältö:

- Jumala kehottaa Aabrahamia uhraamaan ainoan poikansa lisäksi.
- Aabraham lähtee kuuliaisena pojan ja polttopuiden kanssa vuorelle.
- Aabrahamin rakennettua uhrialttarin ja sidottua lisäksi siihen Herran enkeli kehottaa Aabrahamia olemaan uhraamatta poikaansa. Kyseessä on vain testi, kuinka valmis Aabraham on tottelemaan Jumalaa.
- Pensaikosta löytyy oinas, joka uhrataan polttouhrina Herralle.

Kyseinen 1. Mooseksen kirjan kertomus on yksi Raamatun vaikeista kohdista, joka on vaatinut juutalais-kristillisessä perinteessä selityksen, miksi Jumala toimi niin kuin toimi. Usein selityksissä on korostettu sitä, että Jumala vain koetteli Aabrahamia (lisäksi ei lopulta uhrattu), joten kertomus korostaa kuuliaisuutta Jumalalle. Kristillisessä perinteessä voidaan Aabraham-kertomuksessa nähdä myös ennakkokuva Jumalan ainoan pojan uhraamisesta.

Hyvässä vastauksessa voidaan pohtia Aabraham-kertomuksen mahdollisia merkityksiä monista näkökulmista sekä myös uskon ja kuuliaisuuden teemoja.

Tehtävä 2

Vastauksessa tuodaan esiin ortodoksisen kirkon jumalanpalvelusperinteen omaksuma kauneuden vaalimisen periaate. Kauneus välittää ja ilmentää pyhyden kokemusta kirkossa. Hyvässä vastauksessa esitellään ortodoksisen liturgisen tradition eri muotoja esimerkein musiikin, kuvataiteen ja arkkitehtuurin käytöstä. Vastaukselle on eduksi todeta Bysantin liturgisen tradition siirtyneen Venäjälle, missä se rikastui ja sai omia alueellisia, kansallisia ja kulttuurisia piirteitä. Eduksi on myös tämän kehityksen historiallisten vaiheiden kuvailu.

Tehtävä 3

Vastauksessa tulee käsitellä kunkin kolmen kirkkoisän merkitystä kirkon opin ja elämän arvovaltaisena opettajana. Vastauksesta pitää käydä ilmi keskeisiä piirteitä heidän opetuksistaan. Eduksi on oivaltaa heidän vaikutuksensa yleisten kirkolliskokousten linjauksiin. Vastauksessa on hyvä käsitellä myös kyseisten kirkkoisien roolia liturgian kehittäjinä sekä heidän perintönsä elävää merkitystä nykyiselle kirkolle.

Tehtävä 4

Vastauksessa osataan nimetä useita valistusjärjestöjä, joita ovat esimerkiksi Ortodoksisten Nuorten Liitto ONL ry, Ortodoksinen Opiskelijaliitto OOL ry, Suomen ortodoksisten opettajien liitto SOOLi ry, Ortodoksinen kirjallisuusyhdistys Ortokirja ry, Suomen Syndesmostoimikunta, Pyhän Kosmas Aitolialaisen veljestö ry, Ortodoksinen Veljestö ry. Tärkeää on nähdä taustatekijöinä toisen maailmansodan aikaisen ja jälkeisen siirtolaisuuden sekä jälleenrakennuskauden poikkeukselliset olot, jotka loivat sosiaalisen ja toiminnallisen tilauksen järjestöjen toiminnalle. Järjestöt tukevat kirkon ja sen seurakuntien omaa toimintaa, nykyään useassa tapauksessa myös yhteistyösopimusten kautta. Vastauksessa voi käsitellä myös mahdollisia jännitteitä, joita on eräissä yhteyksissä ilmennyt kirkon omien toimintaperiaatteiden ja järjestötoiminnan välillä.

Tehtävä 5

Vastauksessa käsitellään piispojen roolia ortodoksisessa kirkossa apostolien seuraajina, opettajina, papiston vihkijöinä, papiston esimiehinä sekä kirkkokansan esipaimenina. Hyvässä vastauksessa tunnetaan kanonisen lain piispoille määrittelemä keskeinen rooli kirkon johdossa, yksittäisen piispan rooli hiippakuntansa johtajana sekä piispainsynodien merkitys. Kokelas osaa selittää pääpiirteissään Suomen ortodoksisesta kirkkosta koskevan lain ja kirkkojärjestyksen periaatteet, jotka edellyttävät piispoilta yhteistoimintaa edustuksellisten hallintoelinten (kirkolliskokous, kirkollishallitus, seurakuntien toimielimet) kanssa laajemmin kuin yleensä ortodoksisissa paikalliskirkoissa.

Tehtävä 6

Kokelas tuntee uskontunnustuksen määritelmän kirkosta yhtenä, pyhänä, katolisena ja apostolisena kirkkona. Hyvässä vastauksessa on osattu avata näiden käsitteiden merkitystä niin historialliselta kuin opilliseltakin kannalta. Vastauksessa tulee käydä ilmi, että nämä määreet ovat pysyviä ja velvoittavia, eivät kirkon historiallisissa vaiheissa muuttuvia.

Tehtävä 7

Hyvässä vastauksessa kuvataan ortodoksisista ihmiskäsitystä, jonka mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Tältä pohjalta rakentuu jokaisen ihmisen, myös vanhuksen luovuttamaton ihmisarvo. Hyvässä vastauksessa tulee esiin myös se, että kirkko arvostaa iäkkäiden ihmisten elämäkokemusta. Kokelas tuntee myös ohjaajavanhusjärjestelmän keskeiset piirteet, muun muassa sen seikan, että ohjaajavanhus ei aina ole fyysiseltä iältään vanha, mutta aina hengellisesti kokenut ja edistynyt. Vastauksessa voi käsitellä myös kirkon filantrooppisen diakonian muotoja.

Tehtävä 8

Paavalin maailmanhistoriallinen merkitys on hänen roolissaan kristinuskon muotoutumisessa omaksi uskonnokseen.

Paavalia voidaan pitää ensimmäisenä teologina, joka selitti Jeesuksen merkitystä, ja hänen kirjeensä muodostavat merkittävän osan Uuden testamentin kaanonista. Hyvässä vastauksessa pohditaan Paavalin vaikutusta siinä prosessissa, jossa kristinuskon irtautuu juutalaisista puhtauskäsitteistä ja ympärileikkaus hylätään.

Paavalin elämänvaiheiden ja lähetysmatkojen kuvaus sopii osaksi kokonaisuutta, mutta painopisteen tulee olla Paavalin merkityksen pohtimisessa.

Tehtävä +9

Vastauksesta ilmenee ortodoksisen kirkon laaja ja monipuolinen aloitteellisuus kirkkojen välisissä ykseyspyrkimyksissä ja kuvataan sitä esimerkein. Hyvässä vastauksessa tulee esiin se, että kirkon ykseyden vaaliminen ja rakentaminen kuuluu kirkon perustehtäviin ja velvollisuuksiin eikä siten ole vain hyvántahtoista puuhastelua. Vastauksessa osataan problematisoida jakamattoman kirkon jakaantuneisuus. Tärkeää on kuvata myös ortodoksisen kirkon osallistumista kirkkojen yhteisten järjestöjen, kuten Kirkkojen maailmanneuvoston ja Euroopan kirkkojen konferenssin, toimintaan, kansainvälisiin teologisiin dialogeihin, kansainväliseen diakoniaan. Vastauksessa voi kuvailla myös erityistapauksia, kuten lännen katolisen ja idän ortodoksisen kirkon välistä lähentymistä 1960-luvulta alkaen tai ortodoksisen kirkkojen ja orientaalisien ortodoksisen kirkkojen vuoropuhelua.

Tehtävä +10

Vastaus voidaan rakentaa monin tavoin. Vaikka kysymyksessä mainitaan esimerkkinä viimeaikainen uusateismi, tehtävänanto mahdollistaa laajemminkin niiden argumenttien esittämistä, joita ateistit ovat historian kuluessa käyttäneet. Siksi kysymykseen on mahdollista vastata myös historiallisesti.

Hyvässä vastauksessa voidaan myös esitellä erilaisia argumentteja, joilla ateistit ovat perustelleet sitä, että Jumalaa ei ole. Lisäksi edellytetään, että kokelas arvioi näitä väitteitä kristinuskon näkökulmasta.

Vastauksessa voi olla esimerkiksi seuraavanlaisia argumentteja ja niiden vasta-argumentteja:

- Jumalaa ei voida havaita eikä millään lailla tieteellisesti todistaa hänen olemassaoloaan. (Kristinuskon mukaan Jumala kaiken Luojana ei ole yksi olio muiden rinnalla, joten hänen olemassaoloaan ei voida todistaa samoin kuin muiden olioiden olemassaoloa.)
- Luonnontieteet selittävät maailman syntymisen, joten Jumalaa ei tarvita nykytietämyksen valossa. (Kristittyjen mukaan luomisusko kertoo, ”miksi” maailma on syntynyt – se ei pyri selittämään, ”miten” tämä tapahtui, vaan tämä on luonnontieteellisen tutkimuksen tehtävä.)
- Maailmassa on kärsimystä, joten usko hyvään ja kaikkivaltiaaseen Jumalaan on järjenvastaista. (Kristinuskon mukaan Jumala itse osallistui ihmisen kärsimykseen Jeesuksessa; kärsimys on vapaan tahdon hinta.)
- Uskonto on aiheuttanut sotia ja väkivaltaa absoluuttisine totuusväitteineen. (Väkivalta on uskonnon väärinkäyttöä.)